

Euskera, "konplikatua"

Deia, 1977.

Egun hoietan norbaitek esan du Madrid-en euskera "konplikatua" dela.

Lehendabizi, zer esan nahi du honek?

Bi zentzu edo adiera euki lezazke: "nahaspilatua", berez nahaspilatsua dena, edo "ulerkaitza", ulertzea zaila dena. Adiera hoiek intentzior ez dute berdinak ematen. Nola nahi, hitz hau ohartu gabe esan duena gutar bat denez, uste dugu bigarren adiera dagokiola.

Baina erdaraz etorri den hitz horrek barruan zer asmo erakutsi nahi duen hortan murgildu gabe, egoki datorkigu aitzaki hau askotan gure hizkuntzaren bizkar arinkeritan ari diren batzuei gauz batzu esateko.

Nere aurretik Aranberri eta Haranburuk ongi aski ikutu dituzte alderdi batzu.

Nik beste batetik jo nahi dut.

Gure aurreko testigu bati utziko diot hitza: Iztuetari.

Iztuetak bere bigarren liburu ederra idatzi zuenean: *Guipuzcoaco Provinciaren kondaira edo historia*, 1847an, lehenengo guda karlista galdu eta laster, sortu zen Gipuzkoan "konplikazioa". Baina ez gure euskerarena, gaztelararena baino.

Eta hara zer eta nola dion:

"Provincia labur onetaco mugapean contatcen dira eun ta ogeui milla arima bezelatsu; oetatic eun milla bederic izango dira Euscara beste itzcuntaric ezdaquitenac; gañerontseco ogeui milla-etan beguira izan ezlitezquean erdiac baino gueiago, Euscararen ugazume etorqui arrotz, nongoac eta noren odolecoac diran berac ere ezdaquitenac, etz azquenengo amar milla-etan ere izango dira guchienaz gaizqui itzeguiten dutenac, beren buru arroac guizon andi ta jaquintsu eguiteagatic.

Badacuscu, bada, arguiroqui, Provincia onetaco jaiotar guztiac dira la Euscaldun garbiac, eta beretacoric gure Asaba ernaiac ifini izan zuten legue zucen bidezcoa, ecen. Euscaraz ondo etzequien Apaicic ecin izan citequeala Elizetan.

Izanic, bada, eguia ciertoro au beguien aurrean arguiro dacuscuna, ¿ez da lotsagarri ez ecic, mingarri ere, Guipuzcoaco Erri leiale tan gazteria escolatceco, izcho bat bacarra ere Euscaraz ez daquiten Maisu erdaldunak ifintez? Eta oraindic are ollgarriagoa baicic ez da, escolaco aur gaishoi itz bat Euscaraz erorten zaiotelaco, beraren etsai ezagutuac dauden guizon erbesteco oiec ematen diezaten azote gogorrac ontzat ematea. ¡Cer bada! ¡Añ becatu andia da euskaldunai Euscarazo itza jalquitcea?".

Hemen geratzen da nahiko salatua: 1) zergatik den hizkuntz bat "konplikatua"; 2) gaztelera bera honelaxekoa dela ez dakienarentzat; 3) kolonizatuei Afrikan ezarritako modu berean sartu digutela guri gaztelera herrian, eta 4) orain euskerari aurrera-bidez emateko, egin zaizkion kalte izugarriak nolabait osatzeko, hartu behar ditugun bidez ari garela espantu handiak, "antidemokratikoak", egiten eta "antidemokratiko"-az jotzen hasten direnean, hauxe erakutsi behar diegula, orain arte egin dugun bidea.

Iztueta maitagarriak dio oraindik:

"Ha Euskara maitagarria bicor guishaishoa! Ez dira, ez, campotarrac bacarric zu icusi nai etzaituztenac!..."

Eta guk, gaur ere, negar bera egin behar. Ez dut Iztueta-ren testigogintza hau ematerakoan, urrun esaten dituen hitz politiko jakintsuak jarri gabe utziko:

"Guipuzcoaco biztanle prestu guciac badaquite arquiroy, beren zoriona datorquitela jatorriz dituzten Fuero onesquietatic; bañan... Eusquera il esauero Fueroac ez dira bicico".

Hitz hoiien ispiritua eukiko al dugu kontuan!